



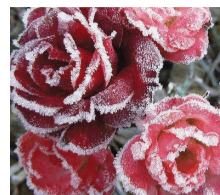
PAGINA 3

Gebedshuizen worden groen



PAGINA 5

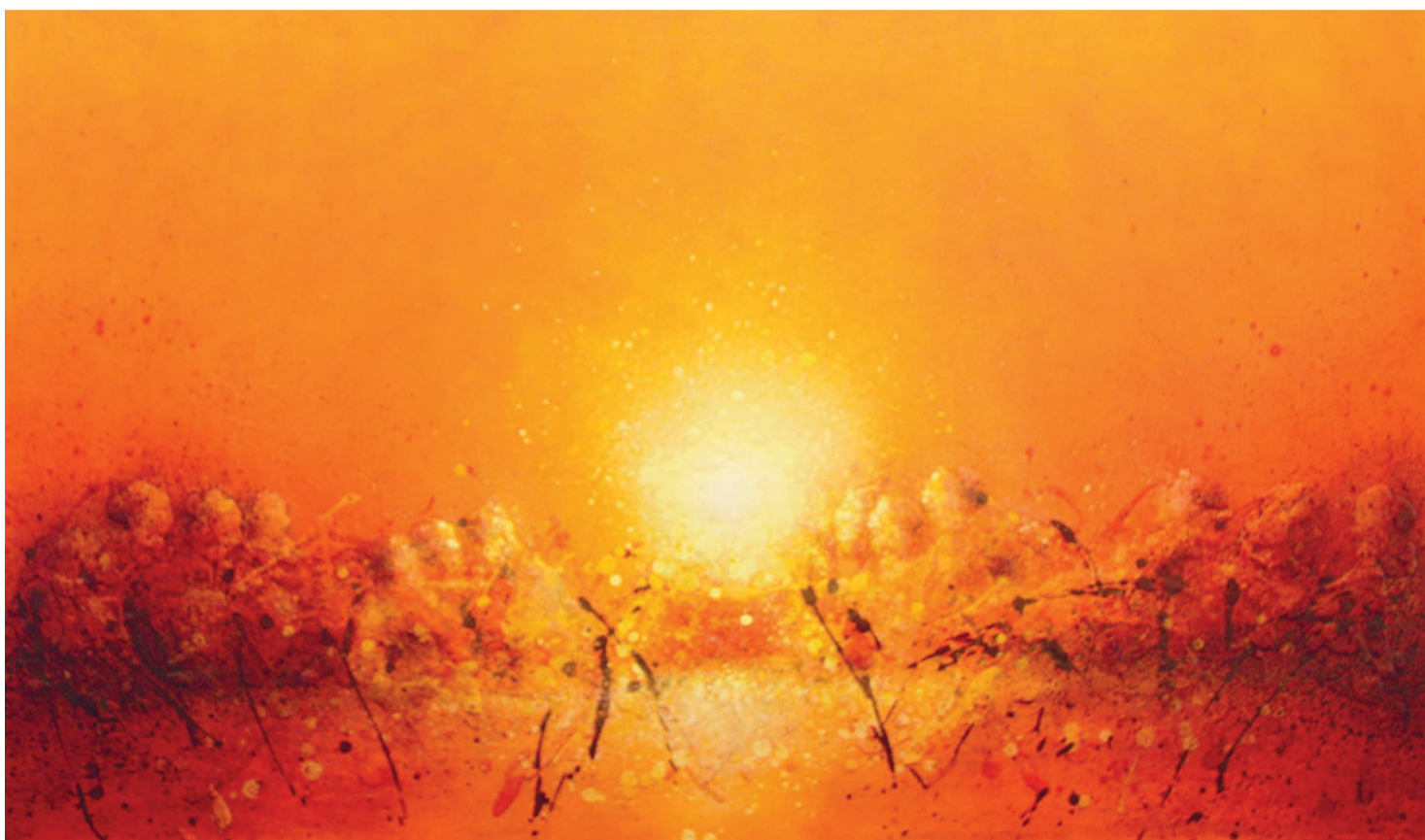
Afrikanen en seks



PAGINA 8

De kunst van het sterven

VERDER: Twintig gesloopte kerken ■ Speeddaten met politici ■ Leid ons niet in verzoeking ■ Vijgen moet je snoeien ■ Nepnieuws 'waar' of 'onwaar'



Da Vinci's Laatste Avondmaal in Haagse spetters

De Haagse kunstenaar Victor Hoefnagels schilderde – tot nu toe – zes versies van het Laatste Avondmaal, geïnspireerd op die van Leonardo da Vinci. Het werk 'Apparentia' bestaat uit klodders en spetters. Hoefnagels is niet de enige die voortborduurde op het 15^{de}-eeuwse meesterwerk. In Haagse kerken hangen varianten in kruissteekjes en in wandkleedvorm.

In dit maartnummer (de lijdenstijd strekt zich gedurende de gehele maand uit) besteedt *Kerk in Den Haag* aandacht aan Haagse Laatste Avondmalen (pagina 2). En, met Jezus' verzoeken in de woestijn in gedachten, aan bekoring, verzoeking en uitdaging (pagina 4).

< Apparentia. 2011. Victor Hoefnagels.

Jan Goossensen Ridder in de Orde van Oranje-Nassau

NIEUWS Jan Goossensen, die tot november 2017 jarenlang hoofdredacteur was van *Kerk in Den Haag*, kreeg zondag 21 januari een koninklijke onderscheiding. Dat gebeurde tijdens de nieuwjaarsreceptie van het medium, waarbij tevens officieel afscheid van hem werd genomen.

GOOSSENSEN WERD RIDDER in de Orde van Oranje-Nassau. Hij kreeg het lintje voor zijn inzet voor het maandblad en de website – hij deed dit als vrijwilliger. Goossensen werd er niet voor betaald. Dankzij hem groeide *Kerk in Den Haag* uit tot een breed verspreid en voor iedereen toegankelijk blad.

Goossensen kreeg de onderscheiding ook voor zijn vrijwilligerswerk in de Maranathakerk (Duinoord). Hij is er voorzitter van de kerkeraad en doet er tal van andere klussen. De derde aanvrager van het lintje was Willem van der Meiden, namens het inmiddels opgeheven opinieweekblad *HN Magazine* (voorheen *Hervormd Nederland*). Van der Meiden was destijds (in de jaren negentig) hoofdredacteur, Goossensen adjunct-hoofdredacteur.



FOTOGRAAF: ULCO KLOS

'Nederland is niet calvinistisch'



Professor Mirjam van Veen (Vrije Universiteit, Amsterdam) ontkracht het stereotiepe beeld van 'calvinistisch Nederland'. Zij is kenner van de tijd van de Reformatie in de zestiende eeuw en later. Wat is calvinisme bezien door de ogen van Calvijn zelf? Van Veen zet een karikatuur van onze landsaard bij het grootvuil. Lezing en gesprek.

WOENSDAG 21 FEBRUARI, 20-22 UUR, € 5. MARANATHAKERK.



Museumnacht voor Kids in Doopsgezinde kerk

Voor jonge culturele nachtbrakers (4-12 jaar) openen zo'n twintig musea en culturele instellingen in Den Haag en Voorburg hun deuren met een speciaal programma. Thema dit jaar: 'Beestenboek'.

Ook de doopsgezinde kerk doet mee. Er worden bijbelverhalen verteld volgens de methode Godly Play. Daarnaast kunnen ouders en hun kinderen creatief aan de slag met het bouwen van hun ideale stad. En kinderen mogen hun pannenkoeken versieren. Maije Karreman, die namens StekJong meewerkt, ziet het programma als een mooie kans om jonge gezinnen kennis te laten maken met de kerk en haar verhalen.

ZATERDAG 17 MAART, 17-22 UUR. DOOPSGEZINDE KERK.



Nacht van de Hoop in de Grote Kerk

Elke twintiger en dertiger kent het: 'Ik moet rennen, springen, vliegen, duiken, vallen, opstaan en weer doorgaan.' Mogen we nog wel vallen? En waar vinden we de ruimte om stil te staan? De Nacht van de Hoop, een eigentijdse paaswake, biedt inspiratie met muziek, meditatie, workshops, verhalen en drie 'goddelijke gangen door een food artist'.

ZATERDAG 31 MAART, GROTE KERK. PROGRAMMA EN TICKETS: ZINZOEKERS.NL (VAN STEK).

Wandelen in de vastentijd



Bezinnen in de vastentijd kan op vele manieren. Vanuit de Parkstraatkerk wordt een fikse stadswandeling gehouden. Al pratend of mediterend kunnen wandelaars op mooie, waardevolle ideeën komen. Aansluitend koffie en vierinkje.

DINSDAG 6, 13, 20 EN 27 MAART; 9:15-10:30 UUR. VERTREK PUNT: JACOBUSKERK AAN DE PARKSTRAAT.

advertenties

Abonnement op KDH?

- Maandelijks portie inspiratie gemakkelijk per post thuisbezorgd.
- 10 nummers voor € 19,50.
- Opgave: info@kerkinderhaag.nl of 06 30 164 820

JOHAN WASSENAAR
VOETBEDDEN, OP-MAAT EN SCHOENEN

Prins Hendrikstraat 132 2518 HX Den Haag 070 363 75 19
info@johanwassenaar.nl www.johanwassenaar.nl

Reinoud Schoemaker,
LETSELSCHADE ADVOCaat
Uw letsel mijn zorg
070 - 40 43 34 6
ADVOCaat@REINBOUDSCHOEMAKER.NL
WWW.REINBOUDSCHOEMAKER.NL

Voortborduren op Da Vinci's Laatste Avondmaal

REPORTAGE Het Laatste Avondmaal van Leonardo da Vinci (1452-1519) spreekt tot de verbeelding. Kunstenaars schilderen varianten, gelovigen maken ze na in kruissteekjes. Een zoektocht langs Haagse Avondmalen. 'Dit meesterwerk verbeeldt een cruciaal moment in de geschiedenis.'

TOEN MIJ GEVRAAGD WERD om een Laatste Avondmaal te schilderen, gebaseerd op dat van Leonardo da Vinci, kon ik het niet nalaten om er deze draai aan te geven.' De Haagse kunstenaar Victor Hoefnagels kreeg de opdracht van het Italiaanse restaurant Bacco Perbacco, waar het werk nu hangt. Restaurant en atelier zijn beide in het Zeeheldenkwartier.

In deze versie zette Hoefnagels een appel op tafel, pal voor Jezus. 'Het schilderij gaat over een cruciaal moment: Jezus heeft net verteld dat hij wordt verraden. De apostelen reageren daar heftig op. Op het doek van Da Vinci zie je ontzetting, discussie, zelfs bedreiging met een mes. In ieder figuur kan de kijker iets van zichzelf herkennen. De vraag is: doe ik goed of doe ik niet goed? Ga ik hierin mee, of niet? Je ziet in elke religie momenten van bewustwording. Het eerste moment in de Bijbel is bij de appel in het paradijsverhaal: er ontstaat kennis van goed en kwaad. Het tweede moment is wanneer de Tien Geboden gepresenteerd worden. Het Laatste Avondmaal is ook zo'n moment. Met de appel verwijst ik naar die eerste bewustwording.'

Kosmos

Als je de zichtlijnen in Da Vinci's werk doortrekt, kruisen ze elkaar op het hoofd van Jezus, op zijn slaap. Hoefnagels maakt dit extra duidelijk door ze daadwerkelijk te schilderen. Verder wekte hij de figuren tot leven door middel van spetters. 'Die weerspiegelen de sterren in de kosmos. Dit cruciale moment, de figuur van Jezus, waren kosmisch. Hij introduceerde een nieuwe manier van denken: pacifistisch. Hij voerde actie, maar op een andere manier dan voorheen, hij keerde de linkerwang toe.'

Het Laatste Avondmaal op de voorpagina van dit blad bestaat volledig uit spetters. Hoefnagels begon met dikke

klodders voor de figuren en maakte steeds kleinere puntjes. 'Op het laatst met een tandenborsteltje. Als je door een telescoop kijkt, zie je ook die steeds kleiner wordende sterren. In de spetters zie je het universum terug. Ogenscheinlijk zijn het losse onderdelen, maar ze vormen samen één geheel. Mijn God is het universum, met alle regels en wetten die daarbij horen.'

Eten en drinken

Waarom spreekt het oorspronkelijke schilderij zoveel mensen aan? Omdat het het belangrijkste sacrament uitbeeldt, denkt Hoefnagels. 'Het drinken van het bloed en het eten van het lichaam komen dichtbij. Bovendien is deze scène uit de Bijbel een van de meest huiselijke taferelen. Op Da Vinci's stuk zie je verraad, onenigheid en waarschuwing in beeld gebracht. Zo menselijk. De overgave van Jezus, weergegeven in zijn geopende hand. De kleurensymboliek: Jezus' kleren zijn rood (de kleur van het menszijn) en blauw (symbool voor het hemelse).

'Een van de meest huiselijke taferelen'

De figuur naast hem heeft dezelfde kleuren, maar omgekeerd. Het lijkt een vrouwfiguur. Wie is het? Maria Magdalena? Er zitten zoveel lagen in dit werk.'

Handwerkclub

Hoefnagels is een van de velen die voortborduurden op Da Vinci's meesterwerk. Onder hen zijn er die dat letterlijk deden: in kruissteekjes. In tal van kerken – in consistories en in andere zaaltjes – hangen geborduurde Laatste Avondmalen, zoals in de Prinses Julianakerk op Scheveningen. Volgens dominee Frederik van Harten van deze kerk moet het er al wel veer-



Het Laatste Avondmaal, de appel. Ca. 2014. Victor Hoefnagels.



Het geknoopte wandkleed in de Noorderkerk.



Het geborduurde werk dat in de Prinses Julianakerk hangt.

tig jaar hangen. 'Eigenlijk opmerkelijk, omdat destijds in het protestantisme van de Scheveningers geen afbeeldingen pasten.' Het is niet meer te achterhalen wie dit handwerk gemaakt heeft.

Dat is wel bekend van het grote geknoopte wandkleed in de Noorderkerk (Duinoord). Gemeentelid Gerrie Hakstege weet het nog goed: 'Eind ja-

ren zeventig werd het gemaakt door de handwerkclub van de kerk. Het lag op een tafel in een grote zaal en iedereen die zin had knoopte er een stukje aan. Ook ik werkte mee. Toen het klaar was, heeft één dame het nog helemaal nagelopen en waar nodig gecorrigeerd. Je hoeft maar één verkeerd touwtje te hebben geknoopt, en een van die figuren krijgt een rare neus.'

Het kleed hangt sindsdien tegen de – vanaf de ingang gezien – achterwand van de kerk.

Zoveel Avondmalen – het verhaal gaat door. Victor Hoefnagels schilderde er zes. Tot nu toe. 'Af en toe moet ik er weer eentje maken.'

MARGOT C. BERENDS

advertenties

Firma A. H. Kerkhof & Zn
Uitvaartzorg sinds 1892

Dienstverlening op maat door uitvoering van:

- levensbeschouwings- en geloofsgebruiken en individuele wensen

Uitvaartcentra

- Sorghvliet Groot Hertoginnelaan 1
- Waldeck Oude Haagweg 28
- Nootdorp Veenweg 14

of uitvaartcentrum naar uw keuze

Thuisopbaring volgens uw wensen met de juiste zorg en middelen

Groot Hertoginnelaan 227
2517 ET 's-Gravenhage
firma@kerkhof-uitvaartzorg.nl

070 345 16 76
www.kerkhof-uitvaartzorg.nl

Zorgvuldige aandacht en professionaliteit, al vier generaties een familietraditie

Wende
uitvaartzorg

wanneer het leven een wending neemt...

Gesina Versteeg

070 397 15 77 | www.wendeuitvaartzorg.nl
samen@wendeuitvaartzorg.nl

Op de hoogte blijven?
Lees door op de website
kerkinderhaag.nl

Engelen & Spoor
UITVAARTVERZORGING

Gericht naar uw persoonlijke wensen

Verzorgen en hulp bij verzekeringen en deposito's

Diverse uitvaartcentra beschikbaar, o.a. 'Sorghvliet', Groot Hertoginnelaan, 's-Gravenhage

Kantoor
Jan van Nassaustraat 110, 's-Gravenhage
Tel. (070) 350 7000
(dag en nacht)

info@engelenenspoor.nl www.engelenenspoor.nl

want met afscheid begint herinnering

Van Der Helm
uitvaartzorg

Voor een waardevol afscheid met zorg en respect afgestemd op ieders persoonlijke wensen.

Veenweg 14, Nootdorp
Damlaan 64, Leidschendam
Ina Boudier-Bakkerstraat 5, Delft
De Sillestraat 182, Den Haag

070-3202040 - www.vdhuz.nl - 015-3101643

Adverteren in Kerk in Den Haag?
> MAANDBLAD EN WEBSITE
Vraag naar de mogelijkheden: Tel. 06 123 130 53 (Robert Reijns).
E-mail: adverteren@kerkinderhaag.nl

Inloop voor slachtoffers kindermisbruik



De 'Academie voor Herstel en Ervaringsdeskundigheid' houdt maandelijks een inloopavond, waar (nu volwassen) slachtoffers van kindermishandeling elkaars ervaringen kunnen delen. Belangstellenden mogen een naaste meenemen.

DONDERDAG 22 MAART, 20 UUR
(IEDERE LAATSTE WOENSDAG).
AMALIASTRAAT 15.

Moslims, christenen en hindoes slaan handen ineen

Haagse gebedshuizen willen groener worden

REPORTAGE 'Geloven in groen' heet het initiatief van verschillende Haagse geloofsrichtingen, om hun gebedshuizen milieuvriendelijker te maken. Tijdens een bijeenkomst in de Al-Hikmah moskee werden kennis en ervaringen uitgewisseld. 'Duurzaamheid is geen luxe, het zit in ons geloof gebakken.'

EIND VORIG JAAR KWAMEN ZO'N veertig moslims, christenen en hindoes samen in de Al-Hikmah moskee in Moerwijk om te praten over milieuvriendelijke gebedshuizen. Organisator was Initiatives of Change, een wereldwijd netwerk van mensen van verschillende levensovertuigingen met als doel zich in te zetten voor een betere wereld. De bijeenkomst was gehouden in opdracht van de gemeente Den Haag en is onderdeel van het initiatief 'Geloven in Groen'. Daarin slaan gebedshuizen van verschillende geloven de handen ineen om onder andere CO₂ te besparen. Op enkele bijeenkomsten wisselen gelovigen ervaringen en kennis uit op het gebied van energiebeheer en tuinieren. Ze krijgen ondersteuning van adviesbureau De Verbouwwinkel, dat in 2017 bij vijftien gebedshuizen een quickscan uitvoerde om het huidige energieverbruik en mogelijkheden voor verbetering in kaart te brengen.

Overeenkomsten

De bijeenkomsten scheppen een band. Bij hun inzet voor duurzaamheid ontdekken gelovigen veel overeenkomsten: het werken met vrijwilligers, het vaak beperkte budget, een achterban

die je moet zien mee te krijgen en de grootte van de gebouwen. En: de religieuze inspiratie om te zorgen voor de aarde en alles wat daarop leeft.

'We gaan elkaars tuinen bezoeken'

'Ik was positief verrast door wat de gebedshuizen al doen', zegt Floris Schuit van De Verbouwwinkel. 'Mensen zijn betrokken. Ze hebben echt een doel voor ogen, ze willen een beter mens zijn en bijdragen aan een betere samenleving.' Maar tussen willen en kunnen staat vaak het budget. 'Daarom hebben we in onze adviezen duidelijk de investering steeds afgezet tegen de milieuwinst.'

Duurzaamheid gaat niet alleen om technische snuffjes, maar ook om bewustwording, zegt bouwtechnicus Ismail Khallouki van de as-Soennah moskee. Daar worden de temperatuur en verlichting gereguleerd, en in de rituele wasruimte hangen A4-tjes die moskeegangers oproepen om zuinig te zijn met water. Khallouki: 'In de Koran staat dat je zo min mogelijk water moet verspillen.'

Vegetarisch

Toch blijkt het niet altijd gemakkelijk



Zich inzetten voor duurzaamheid vanuit verschillende religieuze tradities scheidt een band. FOTOGRAFIE: MARTINE SPRANGERS

anderen mee te krijgen om de daad bij het woord te voegen, merkt Klaas Bruins, diaconaal werker bij buurt- en kerkhuis Bethel. Toen ze twee van de acht maandelijks buurtmaaltijden vegetarisch maakten, kwam er protest van de buurtbewoners. 'Ik heb uitgelegd waarom we het doen, maar sommigen blijven nu weg.' Bruins neemt niet alleen deel aan 'Geloven in Groen' om ideeën op te doen, maar ook om geïnspireerd en gemotiveerd te blijven. 'Sommigen verwarren behoeftes met rechten. Maar we kunnen niet zomaar

alles doen. Mijn geloof maakt me bewust van de verantwoordelijkheid die we hebben. Ik stel me voor hoe God naar zijn schepping kijkt. Het moet pijnlijk zijn hoe wij er mee omgaan. Ik vind het inspirerend dat iedereen hier vanuit zijn eigen achtergrond die verantwoordelijkheid voelt.'

Rentmeesterschap

Veel religieuze tradities blijken overeenkomstige ideeën te hebben over de omgang met de natuur, zoals het rentmeesterschap. De profeet Mohammed

zei: 'Als het laatste uur aanbreekt, terwijl je een jong boompje naar de aarde draagt om het te planten, ga dan door en plant het.' Een uitspraak die ook onder christenen bekend is en Luther ooit gedaan zou hebben. Verschillende aanwezige gebedshuizen willen deze filosofie eer aan doen door voor meer groen rondom hun gebouwen te zorgen.

Groen heeft meer nut dan het vermeerderen van de biodiversiteit. De Marcuskerk heeft een buurttuin. Bettelies Westerbeek, die het tuinenproject leidt, zegt: 'De tuin biedt een laagdrempelige manier om met elkaar in contact te komen.'

De gebedshuizen blijven met elkaar in gesprek. Zo ontstond het idee om elkaars tuinen te bezoeken en uit te wisselen over zonnepanelen. Jan Vroonland (Kerk in Actie) en Deniz Özkanli (Islamitische Stichting Nederland), die samenwerken in het netwerk 'Groene Kerken', lieten alvast zien dat er nog veel stappen zijn die gebedshuizen kunnen nemen, van groen beleggen tot de inkoop van de juiste bloemen. Özkanli: 'We moeten duurzaamheid niet als extraatje of luxe zien. Het zit in ons geloof ingebakken.'

IRENE DE POUS

DIT IS EEN INGEKORTE VERSIE VAN EEN ARTIKEL DAT EERDER VERSCHIEEN OP DE WEBSITE VAN INITIATIVES OF CHANGE: IOFC.NL. DE VOLGENDE BIJENKOMST IS OP 8 MAART. INFO: KERKINDENHAAG.NL.



Valkenboskerk sloop of behoud

Omwonenden van de Valkenboskerk willen het gezichtsbepalende gebouw graag behouden voor sloop. De Protestantse Gemeente te

's-Gravenhage wil de kerk verkopen, omdat er geen diensten meer in worden gehouden. Lees over de actuele ontwikkelingen op Kerkindenhaag.nl. In de loop van de tijd zijn veel Haagse kerkgebouwen gesloopt. *Kerk in*

Den Haag vond er twintig. Dit zijn alleen gesloopte gebouwen, kerken die gebombardeerd of afgebrand zijn, of waarvan geen afbeelding voorhanden was, staan niet in dit rijtje. Kent u ze nog? Op de website wordt vermeld welke het zijn en waar ze stonden.

Geloof en religie in Haagse verkiezingsprogramma's

Zelfs de stoepranden worden vergevingsgezind

ACHTERGROND Deze maand zijn de gemeenteraadsverkiezingen. *Kerk in Den Haag* ploos de verkiezingsprogramma's uit. Religie blijkt tegenwoordig een 'maatschappelijke kwestie'.

MOCHT JE NOG NIET TROTS zijn op Den Haag, dan word je dat wel na het lezen van de verkiezingsprogramma's. 'Ik geloof in een stad waarin we omzien naar elkaar', schrijft lijsttrekker Pieter Grinwis van ChristenUnie/SGP. Maar er zijn ook zorgen over radicalisering, haatimams en onverdraagzaamheid. Het lijken soms reclamefolders: 'Misschien wel de mooiste stad van de wereld om in te wonen en te werken met prachtige paleizen en kostelijke kerken' (ChristenUnie/SGP), 'die eigenlijk de hoofdstad van Nederland zou moeten zijn' (Groep de Mos). Ook de titels liegen er niet om: 'Den Haag nog mooier' (VVD), 'Voor een stad die bloeit' (CDA), 'Onze nieuwe stad, kansen voor iedereen' (D66). Maar dat lijkt weer erg op 'Den Haag voor iedereen' (PvdA). Terwijl CU en SP in elkaars vaarwater zitten met 'voor elkaar'. In de verkiezingsprogramma's komen de vaste onderwerpen aan bod als werken, wonen, veiligheid, armoede, ou-

deren, mobiliteit, duurzaamheid, cultuur, onderwijs en democratie. De PvdA trekt daar 87 pagina's voor uit, Groep de Mos is goede tweede met 82 bladzijden, de PVV 23 en de Partij voor de Eenheid heeft 12 punten op een rijtje. Wie zou zich anno 2018 nog door deze teksten worstelt? Dat is bij een partij als de SP bijna onbegonnen werk: het is zo'n lange opsomming van actiepunten dat je de draad verliest.

Naasteliefde

Bijna alle partijen staan kort stil bij het thema religie of geloofsovertuiging. Dat gebeurt dan in de zin van: Den Haag is een stad met 180 nationaliteiten, waar iedereen zich thuis mag voelen, ongeacht geloof, ras, afkomst, sekse. Het is het artikel 1 van de Grondwet en lijkt dus een open deur. Je mag gewoon niet discrimineren. Toch gaat ChristenUnie/SGP nog een stap verder. Die partij wil waarden als gelijkwaardigheid, vrijheid, verantwoordelijkheid, naasteliefde, tolerantie vastleggen in een 'Haagse Verklaring' als preambule van de Algemene Plaatselijke Verordening. Kinderen op school krijgen er dan lessen over.

De grootste partij in de gemeenteraad, D66, brengt een boodschap die bijna evangelisch klinkt. Partijleider Pecht-



Ook de Haagse politiek voert 'slag om de Valkenboskerk'.

old spreekt van 'politiek van hoop en van een uitgestoken hand'. De partij wil een optimistisch geluid laten horen. De profetie is er een van 'de nieuwe stad waarin scheidslijnen tussen wijken verdwijnen'. 'Richtingwijzer' is 'koester de grondrechten en gedeelde waarden.' Er komen zelfs 'vergevingsgezinde stoepranden' (vergevingsgezinde fietspaden hebben minder obstakels, zoals lage stoepranden - red.).

Haatimams

Veel partijen nemen stelling tegen radicalisering, terugkerende jihadstrijders en haatpredikers. De VVD wil dat de gemeente niet samenwerkt met

moskeeën die de Nederlandse samenleving afwijzen. Het CDA ziet een 'bijzondere verantwoordelijkheid' bij scholen, kerken, moskeeën en synagoge om 'extreme opvattingen' nauwlettend te volgen. De PvdA hoopt de verdraagzaamheid te vergroten door mensen met andere religies ongedwongen met elkaar kennis te laten maken. In buurthuizen bijvoorbeeld. De Groep De Mos stelt voor alle haatimams een gebiedsverbod te geven. Op scholen moeten meer lessen worden gegeven over 'maatschappelijke kwesties als religie'. Om het opkomend antisemitisme tegen te gaan moeten de scholieren op verplichte excursie naar het vernietigingskamp Auschwitz.

De standpunten van de PVV zijn ongewijzigd: sluiten van moskeeën, keihard handhavend optreden tegen illegale gebedsruimtes. Daar recht tegenover staat de Partij voor de Eenheid die de 'islamofobie' wil aanpakken. Moslims zouden ten onrechte worden weggezet als radicaal. 'Er is geen moderne of westerse islam.'

Opvallend is dat de actuele discussie over lege kerken ook terug te lezen is in de programma's. De Haagse Stadspartij wil de gebouwen zoveel mogelijk sparen voor sloop. CDA: een Haags Kerkfonds (5 miljoen euro) voor het opkopen van lege kerken. En bij de SP krijgen bewoners een stem bij het bedenken van een nieuwe bestemming van kerkgebouwen. CU-SGP verlangt dat er na de afbraak een gebedsruimte in de nieuwbouw komt.

Die politieke belangstelling voor kerkgebouwen lijkt mooi, maar de protestantse gemeente in Den Haag (PGG) heeft er last van. Het debat over de sloop van de Valkenboskerk is daarmee onderdeel van de verkiezingscampagnes. Tijdens de gemeenteraad van 15 februari diende Groep de Mos een motie in om de kerk te behouden. Volgens zeggelieden van de PGG is het niet 'zuiver' en 'eerlijk' wat hier gebeurt. 'Dit grenst aan het ongelooflijke', zegt Ron Bakker namens de projectontwikkelaar die er een appartementencomplex wil bouwen. Als de raad de motie aanneemt, gaat de deal niet door en loopt de PGG bijna een miljoen euro mis.

HANS HEMMES

SPEEDDATE MET POLITICI (INITIATIEF VAN WERKROEP TOLERANTIE): WOENSDAG 7 MAART 19-21 UUR. ZUIDWEST COLLEGE, BERESTEINLAAN 627, WWW.SHALOMKERK.NL.

Uitdagingen, verzoeken, bekeringen (1)

Angelo: 'Ik voel me sterk'

INTERVIEW Stichting Exodus geeft ex-gedetineerden een steuntje in de rug. Zoals Angelo, na een gevangenisstraf voor drugs-smokkel. De verkeerde vrienden stonden weer snel in de rij. 'Doe je dit, doe je dat?'

IK HEB ER ALTIJD VAN GEDROOMD MIJN EIGEN computer te bouwen', mompelt Angelo Boekhoudt dromerig. 'Het zou werken met je gedachten. Geen toetsenbord, geen muis. Wat je denkt, komt op het scherm.' De 29-jarige Hagenaar, oorspronkelijk afkomstig van Aruba, klinkt bijna bedeesd. Zoals hij daar zit in de woonkamer van het 'doorgangshuis' van Exodus, een zak chips binnen handbereik en af en toe een bescutje uit een rol kaakjes peuterend, doet hij in niets denken aan een voormalige crimineel. 'Mijn baas is tevreden over mij', zegt hij over zijn werk als netwerkbeheerder bij een bedrijf in kassa- en afreksystemen.

Bolletjes

Exodus, de stichting die ex-gedetineerden begeleidt bij een terugkeer in de maatschappij, heeft goed werk afgeleverd met Angelo. De jongeman die tegen de lamp liep bij het smokkelen van cocaïne, is bezig aan het tweede jaar van zijn MBO-studie netwerk- en mediabeheer. Vier van de vijf dagen is hij al aan het werk, de baas heeft hem een paar keer mee uit eten genomen en er is zicht op een vast contract. 'Ik heb in korte tijd zoveel dingen bereikt, die wil ik niet verliezen', zegt Angelo. 'Ik voel me sterk.'

Vroeger was hij naar eigen zeggen naïef en goedgelovig, met verkeerde vrienden die daar mis-

bruik van maakten. In zijn jeugd op Aruba al, toen hij lid werd van een bende en tien maanden de cel in moest na een steekpartij. Het ging van kwaad tot erger, ook nadat hij weer op vrije voeten kwam. Angelo hield van uitgaan en feesten en had daar veel geld voor nodig. Bolletjes cocaïne smokkelen leek een makkelijke oplossing. 'Ik wou gewoon wat geld winnen. Ik dacht dat het wel kon.'

'Ik wou gewoon wat geld'

Tweemaal ging het goed en het leverde heel wat op. De derde keer, van de Dominicaanse Republiek naar Portugal, liep het mis. Angelo belandde in de cel in Lissabon, waar 'de omstandigheden niet zo leuk waren'. Na twee jaar werd een verzoek tot uitzitten van de straf in Nederland gehonoreerd en na nog een jaar in de Penitentiare Inrichting in Zoetermeer kwam Angelo Boekhoudt vervroegd vrij wegens goed gedrag. Nog dezelfde dag wendde hij zich tot Exodus, waar hij in de gevangenis over had horen spreken. 'Ik had mijn huis verloren, ik had niks. Exodus zou een goede kans zijn.' De stichting gaf hem een kamer in het Exodus-pand aan het Frankenslag, analyseerde zijn sterke en zwakke punten, zorgde voor gesprekken met een psycholoog. De scheiding van zijn ouders wierp al jarenlang een scha-

duw over zijn leven en Angelo had veel 'problemen, dingen in je hoofd'. Na zijn vrijlating stonden de verkeerde vrienden weer in de rij. 'Wil je dit gaan doen, wil je dat gaan doen.' Of hij er zelf weerstand aan had kunnen bieden, betwijfelt hij. Maar met hulp van Exodus begon het te dagen bij Angelo. 'Vastzitten, drugs smokkelen: dat is geen leven. Ik heb drie jaar van mijn leven verloren.' Exodus trof betalingsregelingen voor openstaande schulden en zag erop toe dat Angelo niet weer aan het blowen sloeg. Hij verbaasde zijn begeleiders door de discipline die hij aan de dag legde. 'Mijn geluk was dat ik terug naar school kon', zegt Angelo. 'Je kunt het, je bent slim', hielden zijn begeleiders hem voor. Hij verwacht nog een paar maanden onder de vleugels van Exodus te blijven, hoewel het toezicht van de reclassering en daarmee de verplichte deelname aan Exodus sinds december is beëindigd. In maart heeft Angelo een gesprek met woningcorporatie Staedion over een huis in Den Haag.

'Ik had geen plek, ik kon bij niemand terecht', zegt de jongeman met de spinnenweb-tatoeage op zijn elleboog, als herinnering aan het voormalige lidmaatschap van een bende. 'Het was óf Exodus óf die slechte vrienden. Ik heb geen idee hoe het anders zou zijn gegaan. Dat zijn dingen waar ik niet aan denk.'

MATTHIJS TERMEER



Angelo Boekhoudt.

FOTOGRAFIE: MATTHIJS TERMEER

Uitdagingen, verzoeken, bekeringen (2)

'De Tegenstander laat ons niet met rust'

BESCHOUWING Broeder Johannes Pio is een van de Broeders van Sint Jan. Zij wonen in een klooster in de Oude Molstraat. Johannes Pio geeft een cursus 'De geestelijke strijd winnen'. Daarin kijken de cursisten wat 'de Tegenstander' van hen wil.

EEN AANTREKKELIJKE VROUW DIE IK KEN doemt op in mijn gedachten. Voordat mijn inbeelding de verkeerde kant op gaat, bid ik het Onze Vader. Ik vraag God om haar te zegenen en gelukkig te maken. Elke keer wanneer zo'n beeld terugkomt, offer ik die gedachte aan God totdat het weggaat. Als ik aanbidding houd in de kapel, overvallen mij soms gedachten en beelden over wat ik heb meegeemaakt of moet doen. Omdat ik afdwaal moet ik terugkeren naar Jezus' aanwezigheid. De geestelijke strijd tegen verzoeken ervaart ieder op zijn eigen manier. Het lukt dan niet om het goede te doen, vanwege slechte neigingen, zwakheden of omdat we geen zin hebben. Dat is zonde. Paulus zegt daarover: 'Het goede dat ik wil, doe ik niet, maar het kwade, dat ik niet wil, dat doe ik'. In het religieuze leven is de Tegenstander, de duivel, vaak extra actief om zoekers naar heiligheid te laten zondigen. We proberen daar actief tegen te strijden.

Legerbaas

Als broeder heb ik de gelofte van armoede afgelegd. Daardoor ga ik in tegen de wereldse drang naar geld en bezit. Ik wil God mijn ware rijkdom laten zijn. Door de gelofte van kuisheid strijd ik tegen mijn lusten, want God alleen kan ons hart



Johannes Pio.

geheel vervullen. Met de gelofte van gehoorzaamheid, ga ik in tegen de zoektocht naar macht en overheersing, omdat ik Jezus wil volgen in zijn liefdevolle gehoorzaamheid aan de Vader. Toch laat de Tegenstander ons niet met rust. We moeten daarom ontdekken hoe hij ons verzoekt. De heilige Ignatius van Loyola beschrijft hem als een legerbaas die ons aanvalt wanneer we zwak of moe zijn, als een geheime beminnaar die ons in afzondering (bijvoorbeeld op het internet) wil verleiden, of als een vrouw die zeurt totdat we ons laten overreden. Het is daarom om ons met Gods 'wapenrusting' te bekleden. We moeten onze zwakheden leren kennen en waakzaam zijn; zich niet afzonderen, maar steun vragen bij vrienden, ons openen voor onze geestelijke begeleider of biechtvader, het Woord lezen en bidden.'

ROBERT REIJNS

Uitdagingen, verzoeken, bekeringen (3)

'Stel je voor dat er niks is'



Elizabeth Boddens Hosang.

INTERVIEW Elizabeth Boddens Hosang heeft beloofd trouw te blijven aan God. 'Je blijft ongehuwd omdat je je wilt inzetten voor de Heer en zijn kerk, voor de mensen om je heen.' Dat brengt uitdagingen met zich mee.

EIGENLIJK VERANDERDE DE BELOFTE OM ZICH aan God te wijden – de consecratie – niet veel in het dagelijkse leven van Elizabeth Boddens Hosang. Het houdt in: actief werken aan een relatie met God en daarom ongehuwd blijven. Bijbellezing 's ochtends, bidden en mediteren, regelmatig naar een klooster en naar de kerk gaan, dat deed ze al. 'Bij mijn protestantse opvoeding kreeg ik de vrijheid om ook breder rond te kijken. Tijdens mijn studie geschiedenis beseftte ik hoe de kerk van alle eeuwen begonnen is bij de volgelingen van Jezus. De continuïteit. De protestantse kerk vond ik wat

kaal, veel woorden en weinig rituelen. Het was een logische stap om rooms-katholiek te worden.' Ze was toen 24, ging werken en volgde een tweede studie: theologie. 'Ik had gesprekken met een pater jezuïet, bezocht kloosters. Ik verlangde naar een vorm om meer te doen met mijn relatie met God. In de kloosters hield de hoge gemiddelde leeftijd mij tegen. De consecratie paste bij me. Ik hield mijn werk, mijn flat en tijd voor God en mensen. Je wijdt jezelf toe. Je blijft ongehuwd omdat je je wilt inzetten voor de Heer en zijn kerk.' Met 'kerk' bedoelt ze de mensen om haar heen.

Trouw

Zo leven brengt uitdagingen met zich mee. 'Je moet een vriendenkring hebben. Mensen met wie je intieme gesprekken hebt over eenzaamheid, angsten, frustraties. Er zijn droge periodes: soms ervaar je een tijd niets van God. In die woestijn moet je het zien uit te houden. Een bekering is de gedachte: stel je voor dat er niks is. Maar juist dan vind je nieuwe manieren om ermee om te gaan. Het helpt dat ik mijn woord heb gegeven. Ik heb als voorbeeld hoe mijn ouders elkaar tot het eind trouw waren. De uitdaging is niet dat ik geen partner heb. Sommigen vragen: wat als je een leuke man tegenkomt? Dat vraag ik toch ook niet aan iemand die getrouwd is? Natuurlijk, iedereen kan een ander tegenkomen. Maar je gaat ervan uit dat je trouw blijft. De uitdaging is eerder dat ik niet mijn agenda vol zet met mensen die aandacht nodig hebben. Anders loop ik aan mezelf en vooral aan God voorbij.'

MARGOT C. BERENDS

VERSE THEOLOGIE

LEID ONS NIET IN VERZOEKING



PAUS FRANCISCUS haalde vorige maand het nieuws door een opmerking over de zesde bede van het Onze Vader. Volgens de Heilige Vader is 'leid ons niet in verzoeking/bekering' een onjuiste weergave van wat Jezus gezegd heeft. God kan gelovigen toch niet in verleiding brengen? Hoe kan God nou toch mensen in een positie plaatsen om verleid te worden? Franciscus vindt dat een onjuiste voorstelling van zaken, omdat God zo niet in elkaar steekt. Een bede om de mens niet in verleiding te brengen, nee – dat kan Jezus zo niet gezegd hebben.

Het pleidooi van de paus is een mooie illustratie van hoe moderne theologie oude woorden wenst

te corrigeren. Het pleit voor de paus dat hij zich God zo niet kan voorstellen. Als iemand die bewust gelovigen in een gevaarlijk parket brengt. De paus stelt voor deze bede uit te leggen als: 'Laat ons niet in beproeving komen.'

Als bijbelwetenschapper vind ik de theologische voorkeur van de paus sympathiek, maar aarzel ik bij zijn voorstel. We treffen de tekst van het Onze Vader in Matteüs 6:13 en in Lucas 11:4. In beide passages laten de woorden van Jezus zich niet anders vertalen dan met de traditionele bewoording. Bovendien komt hier nog een getuige bij. De oudste kerkorde uit de geschiedenis van het christendom, geschreven rond het begin van de tweede eeuw en bekend als de *Didachè* (letterlijk: 'Leer', namelijk van de Twaalf Apostelen), bevat eveneens de tekst van het Onze Vader. De versie van

het gebed in de *Didachè* is op twee kleine details na identiek aan wat we vinden in de canonieke evangeliën. En juist de bede waar de paus over valt komt weer woordelijk overeen met de versie uit de Bijbel.

De oudste bewoording van het Onze Vader staat dus onmiskenbaar aan de zijde van de traditionele vertalingen: 'Leid ons niet in verzoeking.'

In de rooms-katholieke traditie heeft de Heilige Vader het gezag om de uitleg van de Schrift te bepalen. In de protestantse traditie geldt dat de Schrift het laatste woord heeft. Nu gaat het bij deze kwestie niet om een detail. De vraag is allereerst of het voorstelbaar is dat Jezus zo over God spreekt, dat deze ons in verzoeking brengt. In de tweede plaats is de vraag of die gedachte voor ons nog mee te maken valt.

Wat het eerste betreft: Jezus spreekt inderdaad zo over God. Maar betekent dat dan dat God volgens Jezus in alle opzichten het leven van een mens bepaalt? Is dat dan te rijmen met de keuzevrijheid die je als mens hebt?

Het punt van de vrijheid van een mens is misschien wel fundamenteel. Wanneer je als mens 'in verzoeking' raakt, heb je de keuze. Val ik voor de verleiding? Of zeg ik er 'nee' tegen? Ik kan mij goed voorstellen dat dit Jezus' visie op God weerspiegelt. Zijn eigen weg had juist zin omdat deze niet opgelegd was, maar een positieve keuze.

BERT JAN LIETAERT PEERBOLTE

BERT JAN LIETAERT PEERBOLTE WOONT IN DEN HAAG EN IS HOGLERAAR NIEUWE TESTAMENT AAN DE VRIJE UNIVERSITEIT AMSTERDAM.

Martin Koster houdt van de aarde

‘Als je een vijgenboom niet snoeit, gaat hij dood’

INTERVIEW Martin Koster is predikant in de Bosbeskapel en vierde onlangs zijn 25-jarig ambtsjubileum. Hij vertelt wat hem bezighoudt. Zoals verhalen uit de joodse traditie: ‘Ze helpen om iets te wagen zonder te weten waar we uitkomen.’

FOTOGRAFIE: GREET KAPPERS



Martin Koster in zijn tuin. ‘Die groene puntjes zijn net kaarsvlammen.’

OP DE SALONTAFEL LIGT EEN reisboek over IJsland. Met twinkelende ogen laat Martin Koster het fotoboek zien van de reis die hij twee jaar geleden maakte met zijn gezin en vrienden. Het tekent hem: Martin houdt van de aarde. Hij heeft gevoel voor kunst, taal en muziek. Dat laatste blijkt ook uit de manier waarop hij in februari zijn 25-jarig jubileum als predikant vierde: met kunst en muziek.

Nakomelingen

De vijgenboom in zijn achtertuin getuigt van zijn zorg voor de aarde. Vijfentwintig jaar geleden stond in de tuin van de pastorie in Honselersdijk een vijgenboom, waarvan hij de gesnoeide takken heeft gestekt. Bij elke volgende verhuizing nam hij een stek van de nakomeling mee. De boom in zijn tuin moet nu ook weer gesnoeid worden, want ‘als je een vijgenboom niet snoeit groeit hij zichzelf dood’. Martin Koster declameert: ‘De aarde zal zijn als een tuin. We zijn als mensen op aarde neergezet met een opdracht: bewerk en bewaar deze tuin. Ik ben bevreesd voor onze aarde. Als je ziet wat er ondergronds aan raketten in de woestijn staat... Maar wie ben ik, met

mijn vrees? Als mens ben je zo beperkt en het leven is zoets groots en bijzonders. Wij zijn uit de aarde genomen, behoren haar toe en dragen voor haar en voor elkaar grenzeloze verantwoordelijkheid.’

Het goede doen

Martin vindt het moeilijk als woorden niet omgezet worden in daden. ‘Wat je preekt en denkt ook in praktijk brengen is niet altijd even gemakkelijk. De diaconie doet praktisch werk en de bedoeling van de predikant is dat hij inspireert. Dat is wel eens uit balans. Maar als ik dan zie hoe mensen zich inzetten om het goede te doen, dan helpt dat mij weer om boven mezelf uit te stijgen. Daarom vind ik de kerkelijke initiatieven om Den Haag te vergroenen en te verduurzamen zo mooi. Ideeën worden gebundeld en dat heeft een uitstraling naar de hele buurt.’

‘Wie ben ik, met mijn vrees?’

Martin heeft een bijzondere interesse voor de joodse traditie. Die heeft hij als jonge man opgedaan toen hij een jaar in de kibboets heeft geleefd, geleerd en gewerkt. ‘De joodse traditie barst van de verhalen. In een verhaal leer je jezelf steeds beter kennen. Verhalen zijn spiegels voor je ziel. Ze hel-

pen ons om ons leven te ordenen, om te zien wie we zijn, om dingen te kunnen loslaten, om iets te wagen zonder te weten waar we uitkomen. Verhalen houden ons in beweging en kunnen ons troosten.’

Nieuwe ideeën

De week voor Pasen vast Martin. ‘Vasten doet iets met je. Lichamelijk verandert er iets als je alleen maar drinkt en niet eet. Je slaapt korter en dieper. Het heeft ook effect op je geest en gevoel: je bent meer geconcentreerd en emotioneler. Je maakt lichamelijk een beetje door wat ook het thema van Pasen is: vernieuwing van het leven. Je krijgt ruimte voor nieuwe ideeën. Ik zou het niet meer willen missen. Het wordt een onderdeel van de jaarcyclus, net als de ramadan bij de moslims. Iets wordt stil in mij, naast het stilvallen van de stofwisseling. In een gedicht van Wislawa Szymborska staat deze strofe: ‘Aan één op duizend gesprekken neemt ze deel (de ziel), maar zelfs dat is niet zeker, want ze is liever stil.’’

Bij het afscheid krijg ik een stek van de vijgenboom mee: ‘Kijk, die groene puntjes, het zijn net kaarsvlammen. Wie de vijgenboom onderhoudt zal zijn vruchten eten. Dus je moet hem onderhouden. Dat heeft toch een prachtige symbolische betekenis!’

GREET KAPPERS

Vragen en mis(ver)standen rond seksualiteit

‘Afrikanen raadplegen eerder pastor dan dokter’

REPORTAGE In Afrikaanse culturen kijkt men anders aan tegen seksualiteit dan in West-Europa. Uit onderzoek blijkt dat dilemma's en problemen vooral aan de religieuze leiders worden voorgelegd. Zij vervullen een belangrijke rol in de emancipatie van seksuele partners.

T IJDENS EEN BIJENKOMST VAN Stichting Mara en PEP presenteerden Amsterdamse en Groningse wetenschappers hun onderzoek naar seksualiteit en Afrikaanse migrantenkerken. Hoe gaat men in Afrikaanse migrantengemeenschappen om met seksualiteit en wat is de rol van religieuze leiders hierin? Mara zet zich in voor maatschappelijke activering vanuit een levensbeschouwelijke, katholieke achtergrond. PEP is een Haags kenniscentrum voor maatschappelijke organisaties die zich bezighouden met participatie, zorg en welzijn.

Ongehuwd zwanger

In Groningen doet men onderzoek

naar de toegankelijkheid van de Nederlandse gezondheidszorg voor mensen met een Afrikaanse achtergrond. Want Afrikaanse migranten vinden de weg naar de Nederlandse gezondheidszorg nauwelijks. Dit heeft alles met cultuur te maken. Mensen uit Afrikaanse culturen zullen met vragen of problemen eerder hun religieuze leider raadplegen dan de reguliere gezondheidszorg. Religieuze leiders hebben enerzijds een spirituele rol en anderzijds een counselingrol. Zij komen voor ethische dilemma's te staan: wat doe je als een meisje ongehuwd zwanger raakt? Hoe ga je om met seks in relatie tot huuselijk geweld? Hoe ga je om met een huwelijk na scheiding? De leiders fungeren als rolmodel voor hun gemeentelieden.

Geen taboe

Samuel Ekpo, voorganger bij de Nigeriaanse RCCG (Redeemed Christian Church of God), vertelde hoe hij zijn rol in relatie tot seksualiteit ziet. Als pastor en counselor wordt hij geconfronteerd met vragen en mis(ver)



In sommige Afrikaanse culturen worden homoseksuelen met de dood bedreigd.

standen rond seksualiteit. Zo kan het nog steeds gebeuren dat er wordt neergekeken op iemand die misbruikt is. Ook is het niet vanzelfsprekend dat zowel man als vrouw mogen genieten van seks. Gender speelt een grote rol, er is machtsongelijkheid tussen mannen en vrouwen en

dat werkt door in de seksuele verhouding tussen partners. Ekpo spreekt open over dit onderwerp en dat is volgens hem noodzakelijk om te kunnen helpen en genezing te kunnen brengen.

Pastor Rachel Funke Smith Theodore, pastor van de Shepherd's Place Church

(o.m. Nigeria), hield een hartschottelijk pleidooi over de noodzaak om je als pastor op allerlei gebieden te blijven ontwikkelen. Dus ook op het gebied van seksualiteit. Hoe ga je om met opvoedingsadviezen, hoe voer je gesprekken over seksualiteit? Geen onderwerp is taboe voor haar: ‘Stel je open en oordeel niet, maar ga met een open blik en hart het gesprek aan. Luister naar wat jongeren te zeggen hebben.’

Tussen mannen en vrouwen is er machtsongelijkheid

Er valt nog een wereld te winnen in deze gemeenschappen. Duidelijk is dat voorgangers een centrale rol hebben als het gaat om het ontwikkelen van gezonde seksualiteit. Zij laten daarbij een open betrokkenheid zien. Zoals Samuel Ekpo zegt: ‘Dit werk is een roeping!’

GREET KAPPERS

De diepte in met 20-30'ers

Waar geloof je in? Waar hoop je op? Waar twijfel je aan? Onze denkbeelden hebben een geschiedenis. We groeiden op met het geloof of juist niet. We gingen mee in overtuigingen van bekenden of verzetten ons ertegen. Ook gebeurtenissen kunnen onze denkbeelden hebben beïnvloed. ‘De Verdieping’ is een nieuwe activiteit van ‘Zinzoekers’. Alle 20-30'ers zijn welkom voor een maandelijks gesprek over geloof en levensvragen.

ELKE VIERDE DINSDAG, 19-30-21:30 UUR. PARKSTRAAT 32 (STEK).
INFO/OPGAVE: DORINDE IJDO, DIJDO@STEKENDENHAAG.NL



Mystiek met Kick Bras in klooster Haastrecht

Christelijke mystiek heeft een indrukwekkend religieus en cultureel erfgoed voortgebracht, beschrijft mystiekkenners Kick Bras in zijn nieuwste boek *Oog in Oog* (2017). Op uitnodiging van het Haagse katholiek netwerk De Zinnen gidst Bras zijn toehoorders in een klooster langs mystieke teksten en kunstvoorwerpen uit vele eeuwen, landen en tradities. Wat is hun blijvende zeggingskracht?

WOENSDAG 19 MAART, 19:30 UUR,
€ 8. KLOOSTER PASSIONISTEN
HAASTRECHT.



Protestantse Kerk, kerken per stadswijk

Stadswijken	Kerkgebouwen	Tijd	4 maart	11 maart	18 maart	25 maart	29 maart Witte Donderdag	30 maart Goede Vrijdag	31 maart Paasnacht
Centrum Schilderswijk	Lukaskerk Om en Bij 2	10.15	ds Arjen Cuperus HA	ds Robin de Jong	ds Trinette Verhoeven	Lutherse Kerk	*	*	*
Benoordenhout Archipel	Duinzichtkerk Van Hogenhoucklaan 89	10.00	ds Corrie van Duinen	ds Corrie van Duinen	ds Corrie van Duinen	⚡ Henk Steinvoot 26 t/m 28/3 19u30 avondgebed	19.30 ds Corrie van Duinen HA	19.30 ds Corrie van Duinen	22.00 ds Corrie van Duinen
Bezuidenhout Mariahoeve	Christus Triumfatorkerk Julia van Stolberglaan 154	10.00	ds Jantine van Iersel- Veenhof herdenking '45	ds Arnoud Jobsen	ds Karlijn Kwint	ds Jaap van de Meent	19.30 ds Klaas Bom HA	19.30 ds Mark van der Laan	21.00 ds Mark van der Laan
	Pax Christikerk Zwedenburg 99	10.30	ds Peter Bakker	ds Peter Bakker HA	ds Pieter Both	Paulien Vervoorn	*	19.30 ds Sibren Smits	*
Stadsdeel Laak Spoorwijk	De Oase Van Meursstraat 1	10.00	ds Nel van Dorp	kringviering	J. Hagendijk	ds Marius van Duijn	19.30 ds Durkje Sikkema HA	19.30 ds Durkje Sikkema	22.00 ds Durkje Sikkema
Moerwijk/ Morgen-stond/ Zuiderpark	Marcuskerk Jan Luykenlaan 90	10.00	Petra de Nooy	ds J. Stelwegen	ds Robert Jan Stigter	ds Jelle de Jong	19.30 ds Marius van Duijn HA	19.30 ds Bas Plaisier	X
Vogelwijk Bloemenbuurt	Bergkerk Daal & Bergselaan 50 A	10.00	Maranathakerk	ds Casper van Dongen	ds Martine Nijveld	ds Axel Wicke	15.00 ⚡ Sitty Smedinga HA 19.30 ds Axel Wicke HA	19.30 ds Martine Nijveld ⚡	*
Statenkwartier- O Duinoord, Zeehelden- buurt, Regentesse- kwartier-N	Maranathakerk Ze Sweelinckstraat 156	10.30	ds Axel Wicke ⚡ 'Anders vieren'	ds Martine Nijveld S&T ⚡	ds Axel Wicke	ds Martine Nijveld	15.00 Bergkerk 19.30 Martine Nijveld S&T	ds Axel Wicke	*
	Noorderkerk Schuijtsstraat 9-11	10.00	ds Greet van het Slot	ds Henk van Laren	ds Hans Berkheij	ds Nel van Dorp	19.30 ds Casper van Dongen HA	19.30 ds Bogaard	*
Vruchtenbuurt Bohemen	Bosbeskapel Bosbesstraat 5	10.00	ds Martin Koster	ds Nico Riemersma	ds Jan Eikelboom	ds Nicolle Pronk	ds Nico Riemersma	ds Nico Riemersma	ds Martin Koster
Loosduinen Waldeck Houtwijk	Abdijkerk Willem III straat 40	10.00	ds Nicolle Pronk	ds Wietske Verkuyl	ds David Schiethart	ds Nico Riemersma kinderdienst	ds Michiel Aten S&T	ds Wietske Verkuyl	ds Michiel Aten
Houtwijk	Houthaghe Toon Dupuisstraat 10	10.00	ds Rien Lutmers	ds Gerardus Sippema	ds Fokke Fennema	ds Rob van Essen	*	19.00 ds P. Sanders HA	*
Bouwlust Vrederust Morgenstond	Shalomkerk Vrederustlaan 96	10.00	ds Nico Riemersma	ds Martin Koster	ds Michiel Aten	ds Mark van der Laan	19.30 ds David Schiethart ⚡	19.30 ds David Schiethart	22.00 ds Fokke Fennema
Scheveningen Dorp	Bethelkerk Scheveningen Jurr.Kokstraat 173	10.00 19.00	ds Jan Maasland	ds Jan Maasland ds E. Versloot	ds Frederik van Harten	ds Jan Maasland 'Marcus Passie' ⚡	*	19.30 ds Jan Maasland HA	*
Scheveningen Dorp	Oude Kerk Keizerstraat 8	10.30 17.30	ds Barend Weegink ds F. van den Bosch	ds A. van der Plas Bethelkerk	ds Jan Maasland ds J. Quist	ds Barend Weegink	*	19.30 ds Barend Weegink HA	*
Belgisch Park Statenkwartier-W	Nieuwe Badkapel Nieuwe Parklaan 90	10.00	ds Roel de Meij Mecima	ds Charlotte van der Leest	ds Mark van der Laan	ds Charlotte van der Leest ⚡	19.30 ds Charlotte van der Leest S&T	19.30 ds Charlotte van der Leest	21.30 ds Charlotte van der Leest
Duindorp	Pr. Julianakerk Tesselsestraat 6	10.00 17.30	Arjo van der Steen	ds Frederik van Harten 'Dienst 2.0'	ds Ad Christ	ds Frederik van Harten	X	ds Frederik van Harten	X
Ypenburg	De Toevlucht Laan van Hoornwijk 140	10.00	ds Attie Minnema S&T	ds Attie Minnema	ds Olivier Elseman	ds Attie Minnema	19.30	19.30	21.00
Leidschenveen	De Leidraad Harriët Freezerhof 28	10.00	X	Petra Vossegat-Bruin	ds Theo Haitjema	ds Jan van Westenbrugge	X	X	X

Kerken in overige categorieën

PKN-kerken voor de hele stad	Bethlehemkerk Laan v. Meerdervoort 627	10.00 16.30	ds Ad Vastenhoud HA ds Ad Vastenhoud	ds J.Pauw 14/3 14.30 ds Ad Vastenhoud ds P. van der Voorde 14/3 19.30 ds Ad Vastenhoud	ds T. Jacobs ds L. de Boer	ds Ad Vastenhoud Belijdenis	X	19.30 ds M. Batenburg	X
	Houtrustkerk Beeklaan 535	10.30	ds Karl van Klaveren	ds Koen Holzapffel	pastor Kees Kok	ds Jarek Kubacki	19.30 ds Karl van Klaveren HA	19.30 ds Karl van Klaveren	*
	Kloosterkerk Lange Voorhout 2	10.00	ds K. Wigboldus	ds Rienk Lanooy	ds J. Schneider	ds Rienk Lanooy cantate ⚡	20u Rienk Lanooy	12u30, 20u ds Rienk Lanooy	22.30 ds Rienk Lanooy
	Evangelie Lutherse Gemeente Lutherse Burgwal 9	10.15	ds Trinette Verhoeven HA	ds Marian van der Meij-Seinstra	ds Lydia Penner	ds Trinette Verhoeven gez. dienst	19.30 ds Trinette Verhoeven HA	19.30 ds Trinette Verhoeven	ds Trinette Verhoeven HA
	Eglise Wallonne Noordeinde 25	10.30	pasteur Hartman Out Nederlands	Pasteur Liesbeth van Hilten- Mathijsen, Sainte-Cène	Jan la Grouw	pasteur Hartman Out	*	pasteur Hartman Out	*
Overige kerken	Deutsche Evang Gemeinde Bleijenburg 5	10.30	Pr. Dagmar Opper	Pfr Jan Mathis	Pfrin Susanne Mathis-Meuret, Pfr Jan Mathis Familiendienst	Pfrin Susanne Mathis-Meuret	*	1900 Pfr Jan Mathis Abendmahl	*
	Doopsgezinde Gemeente Paleisstraat 8	10.30	ds Iris Hasselbach	ds Jannie Nijwening	ds Esther Bijlsma	ds Jannie Nijwening	19.30 ds Jannie Nijwening	19.30 ds Jannie Nijwening	22u ds Jannie Nijwening
	Ekklesia , Brouwersgracht 2-k, in steeg door hek	11.00	*	Thema: Gelijkenissen	*	Op een voetstuk	*	*	*
	Ev. Broedergemeente Hernhutters Chasséstraat 1	10.00	zustersgroep Prosisa	zr Christine Welschen	zr Christine Welschen	zr Christine Welschen	19.00 zr Christine Welschen	14.00 zr Christine Welschen HA	*
	Haagse Dominicus Th. Swenckestraat 30	10.30	Zang Willem van der Meiden	*	Stilte Nienke van Dijk	*	*	*	*
	Indon Ned Chr. kerk GKIN Marcuskerk Jan Luijkenlaan 90	13.30	ds D. Janssens-Sahertian	ds Yasmin Hsu	ds S. Harefa	ds Stanley Tjahjadi	*	19.30 ds Johannes Linandi	*
	Kruispuntgemeenschap Hofzichtlaan 118	11.00	ds Casper van Dongen HA	*	ds Rob van Essen	*	*	19.30u - br Hans Koster, ds Joop Zuur	*
	Remonstrantse kerk Laan v. Meerdervoort 955	10.30	ds Antje van der Hoek	ds Reinhold Philipp	ds J. van Aller	ds Antje van der Hoek	ds Reinhold Philipp	ds Reinhold Philipp	*
Gerel. Kerk Vrijgemaakt Duinkerstraat 1	10.00	ds Kim Batteau	14/3 - 19.30u Jasper Klapwijk	ds Jasper Klapwijk	ds Arnout Francke	X	19.30 ds Jasper Klapwijk	X	
Ziekenhuizen	Bronovo Ziekenhuis Bronvolaan 5	10.00	ds Engelen Hulsmann	pastor Bertus Wessel	ds Engelen Hulsmann	ds Irene Visser S&T	X	concert ⚡	X
	Haga Ziekenhuis Leyweg 275	10.00	pater Bosco Beijk	ds David Schiethart	pastor Wim Hoefman	pater Bosco Beijk	X	pater Bosco Beijk	X
	MCH Westeinde Lijnbaan 32	10.00	pastor Guido Schürmann	ds Irene Visser	pastor Willy Hoogendoorn	pastor Guido Schürmann	X	pastor Willy Hoogendoorn	X
	MCH St Antoniushove Banninglaan 1 Leids'dam	10.30	pastor Bertus Wessel	pastor Willy Hoogendoorn	pastor Guido Schürmann	pastor Willy Hoogendoorn	X	pastor Willy Hoogendoorn	X
Dienstdoven en slechthorenden	Franciscuskerk Nic Broeckhuijsenstraat 23	10.30	ds Mineke Kroes	ds Joop Zuur	A. Sterrenburg	ds Robert Nangu	X	X	X
	Clarapapel Rozenbottelstraat 14	10.30	ds Robert Nangu	ds Lenie Vollebregt	T. van Driel ⚡	pastor Sjef Smit	pastor Nanda de Hoop, ds Mineke Kroes	ds Mineke Kroes	X
Dienst doven en slechthorenden	Koningkerk Br. Ingenhoeslaan 4 Voorburg	10.00	ds Jan van der Wolf	*	ds Jan van der Wolf	*	*	*	*

Kerken met vaste gegevens voor elke zondag

Anglican Church Ary van der Spuyweg 1. Elke zondag 8.30 Gesproken Holy Communion 10.30 Contemporary & Traditional (Holy Communion) Services with on 4th Sunday Anointing & Prayer for Healing, 17.00 Wellspring Service. On 4th Sunday: Choral Evensong	Oud-Katholieke Kerk Juffrouw Idastr. 7 Elke zo 10u eucharistie, 25/3 palmzondag Zo 11/3 vesper 16.00, Wo 7, 14, 21 zolderkapel 12.30. 29/3 viering 19.30, 30/3 15.00, 31/3 stille zat.meditatie	American Protestant Church Esther de Boer van Rijcklaan 1 9.45 am contemporary service 11.45 am traditional service	Volle Evangelie Gem. Vredekerk Maartensdijklaan 126 zo 10u30 NL za 19u Arabisch	Zevende dag Adventisten Robijnhorst 197 Op zaterdag! 10u Bijbelstudie 11u dienst	Buurt- en kerkhuis Bethel , Thomas Schwenckestraat 30 Elke maandag 19.30 Taizéavondgebed Elandstraatkerk Elke 1e zaterdag van de maand 19u30 Taizéviering Koningkerk Voorburg Elke 2e zaterdag van de maand 19u30 Taizéviering
Evangeliegemeente Morgenstond Exoduskerk Beresteinlaan 263 Zo 10u samenkomst	Baptistengemeente Vier Heemskinderenstraat 91 10u samenkomst	Leger des Heils Ambachtsgaarde 198 10u30 samenkomst met muziekcorps en zangbrigade o.l.v. Majoor Elsie Klarenbeek	Het Apostolisch Genootschap Loevesteinlaan 170 Zo 9u30 samenkomst	Genootschap der Vrienden - Quakers Stadhouderslaan 8 Zo 10u30 stille samenkomst	

Rooms-katholieke kerken, Nederlandstalige weekendvieringen, zie verder www.rkparochiedevieringevangelisten.nl en www.rkdenhaag.nl

Centrum , Parkstr. 65a H. Jacobus Maior Zo 9 u NL, 10u Lat, 12u15 NL 16u vespers	Schilderswijk , Hoefkade 623, H. Martha, za 19u, zo 11u	Haagse Hout , Wassenaarseweg 53, St. Paschalis Baylon, Zo 11u	Bezuidenhout Bezuidenhoutseweg 153, OLV van Goede Raad, Za 17u30	Marlot Bloklandplein 15, Onbevekt Hart van Maria, zo 9u30	Zeeheldenbuurt Elandstraat 194 OLV Onbevekt Ontvangen, zo 11u	Rijswijk Sir Winston Churchilllaan 372 H. Benedictus & Bernadette, Za 19u, zo 9u30	Deuts Badhuisweg 35a Sonntags 10u30 Englisch Bezuidenhoutseweg 157 Sunday 10.00, 17.30 Français Stoepplan 4 Wassenaar Dim 17.00
Regentessekwartier Beeklaan 188, H. Agnes, za 20u NL, zo 10.00 NL, 12u Sp	Valkenbos , Kamperfoeliestraat 279, Kerk Titus Brandsma Zo 10u30, vrij 10u	Loosduinen , Loosd. Hoofdstr. 4, Kerk Maria van Eik & Duinen zo 10 u, za 13u	Waldeck/Kijkduin Aaltje Noorderwierstr. 4 H. Pastoor van Ars Do 10u, vrij 9u, za 19u, zo 10u30	Leyenburg Leyweg 930 Emmaüskerk Zo 10u, za 13u	Scheveningen Scheveningsweg 233, H. Antonius Abt, za 17u, zo 10u30.	Rijswijk v. Vredenburgweg 69, H. Bonifatius Za 19 u, zo 11u	

Doordeweekse diensten: ■ Aandachts-
centrum Schoolstraat 18 di t/m vr 13 u
stiltewiering ■ Evangelisch Lutherse
Kerk elke wo 12.45 -13 u middaggebed

Symbolen: ⚡ met cantorij, muziek etc; X geen dienst; * zie website van de kerk; 🗨 voorganger met preekconsent; ⚡ kerkelijk werker; ⚡ proponent (ds i.o.) 🗨 missionair pionier

AGENDA: MAART

(actueel: kerkindenhaag.nl)

Voor adressen van kerken zie pagina 6. Tips/aankondigingen voor het aprilnummer s.v.p. opgeven via redactie@kerkindenhaag.nl. Ga naar kerkindenhaag.nl voor digitale opgave en de jaarplanning (grijze balk onderaan).

Rembrandt

Vesper rond een ets van Rembrandt. Bijbellezing, muziek, zang, gebed en stilte.

Woensdagen, 19 u n **Bosbeskapel****Kloostervasten**

Stilgebed (6:30 u), lauden (7 u) en vastenontbijt (7:30 u) met de Broeders van Sint Jan.

Iedere vrijdag in de vastentijd n **Oude Molstraat 35****Kerkcafé**

Inleiding over een actueel onderwerp, daarna een gesprek met koffie. Leiding: Hans Timmerman.

Vr 2, 20 u n **Abdijkerk****Geloof en lijden**

Lezingserie a.d.h.v. de apostolische brief 'Salvifici Doloris'. Onderwerp: Wat doet het lijden van Christus en het lijden in de wereld met ons geloof? Inleiding door een priester, gebed en nagesprek.

Ma 5, 12, 19; 19:45-21:20 u n **Parochiehuis Jacobuskerk, Willemstraat 60****'Shawshank Redemption'**

Film (1994) over een vriendschap en corruptie in de Amerikaanse Shawshank-gevangenis. Zeven Oscarnominaties. Met nagesprek over de zeggingskracht van de film.

Vr 9, 19:30 u n **Buurt-en-Kerkhuis Bethel****Vespers**

Wekelijkse vesper in de Veertigdagentijd. Org.: Oecum. Beraad Duinoord.

Woensdagen, 19:30 u n **Maranathakerk****Meditatie**

Wekelijkse meditatie geïnspireerd door de christelijke traditie. Org.: oud-katholieke kerk.

Woensdagen, 19-20:30 u n **Galerie 44, Molenstraat 44****'Moonlight'**

Film (2016) over een Afro-Amerikaan in de ruige

buurt van Miami. Hij worstelt met zijn identiteit, mannelijkheid, seksualiteit. Bekroond met de Golden Globe.

Ma 19, 20 u n **Bosbeskapel****Pijn verwerken**

Sommige situaties doen levenslang pijn: rouw, mantelzorg, tekorten, ziekte. Gespreksgroep om verhalen uit te wisselen en elkaar te bemoedigen. Begeleiding: Sity Smedinga, sitysmedinga@gmail.com.

Woe 21, 10:30-12:30 u n **Buurt-en-Kerkhuis Bethel****Katholiek Café**

Maandelijke gespreksbijeenkomst over een vooraf ingeleid geloofsonderwerp.

Org.: Titus Brandsmakerk.

Do 22, 20-22 u n **t Praethuys, Verlengde 2e Braamstraat 8****Goede Vrijdag**

Bezinning op de kern van het leven in context van Jezus' lijden en dood. M.m.v. gregoriaans koor Gaudete.

Vr 30, 18-19 u n **Chr. Triumfatorkerk****Expositie**

Christine Bittremieux exposeert landschapsschilderijen. Thema: 'Leepte'.

Bezichtiging op woe, vrij, za 13:30-17 u; met rondleiding kerk op za (m.u.v. 31/3), 14:30 u n **Galerie 44, Molenstraat 44****IN MEMORIA****Johannes Henricus ('Joop') Gerritsen**

Joop Gerritsen heeft veel betekend voor de landelijke oecumene en voor het landelijke levensbeschouwelijke onderwijs. Na de oorlog zette hij zich in voor de Haagse hervormde kerk, de scouting en minderbedeelden in de stad. Hij werd onderwijsadviseur in het christelijk basis- en voortgezet onderwijs en schreef lesboeken over godsdienstige vorming in een multiculturele samenleving. Die periode maakte hem naar eigen zeggen oecumenisch. In die geest werkte Gerritsen als scriba in de Centrale Kerkenraad van de Nederlandse Hervormde Kerk (1988-2000) aan het Samen op Weg-proces, dat in 2004 resulteerde in de Protestantse Kerk in Nederland. Gerritsen stond daarnaast aan de wieg van de Prinsjesdagviering, de gebedsbijeenkomst met vertegenwoordigers van verschillende levensbeschouwingen aan het begin van het parlementaire jaar. Dit jaar is zijn boek verschenen, *Toen ik nog hervormd was*. Daarin beschrijft Gerritsen de culturele, religieuze en maatschappelijke geschiedenis van Den Haag, de padvinderij en de invloed van de multiculturele samenleving op het christelijk onderwijs in de stad. Joop Gerritsen overleed in januari. Hij werd 86 jaar.

Maarten James ('Jim') Pikaar

Jim Pikaar was ruim tien jaar als vrijwilliger penningmeester van de Protestantse Diaconie in Den Haag. Hij deed vanuit verscheidene diaconale commissies goed werk voor de kerk. Pikaar is daarnaast diaken van de voormalige Pauluskerk geweest. In die hoedanigheid wilde hij de 'midden-generatie' uit de jaren 60-70 bij de kerk betrekken. Pikaar bleef ondanks zijn ziekte betrokken en behulpzaam. Hij overleed in januari op 82-jarige leeftijd.

Meer op Kerkindenhaag.nl

Alle artikelen van dit blad staan op de website www.kerkindenhaag.nl. Er staan nog meer artikelen op. Lees er over de voortgang rond de verkoop van de Valkenboskerk, over de cursus 'spirituele talen' in de Marcuskerk en over 'kerk en marketing'. Houd ook voor allerlei nieuwtjes de website in de gaten!

— advertentie —

Is de politiek ver weg van mensen?

CDA 2e kamerlid **Chris van Dam** is bereikbaar via 06-513 626 87

Verkeerd e-mailadres

Een paar maanden lang stond in het colofon een verkeerd e-mailadres: hoofdredactie@kerkindenhaag.nl. Mails die daarna toe zijn gestuurd, zijn nooit bezorgd en verloren gegaan. Inmiddels werkt dit adres wel, evenals hoofdredacteur@kerkindenhaag.nl. Excuses voor het ongemak.

Een zee van verhalen

EEN KERK IS WEL EEN BIJZONDERE plek om een inleiding over nepnieuws te geven. Peter Burger, docent Mediastudies aan de Universiteit van Leiden, waagt het erop in de Maranathakerk, eind januari. Speciaal voor het kerkelijke publiek spreekt hij liever over 'verhalen die verdelen – verhalen die verbinden'.

Zijn belangstelling voor het onderwerp begon ooit met de zogenoemde 'broodje aap-verhalen'. Mensen hebben iets van horen zeggen en vertellen het weer door. Peter Burger heeft ontdekt dat verhalen met hetzelfde motief in verschillende landen en streken ontstaan. De verhalen die wij doorgeven vormen onze identiteit en dragen ook wijsheid over.



Om het met een beroemd citaat van de pas overleden ds. Nico ter Linden over Bijbelse verhalen te zeggen: 'Niet echt gebeurd, maar wel waar!' Voor menigeen een bevrijdend woord.

Maar Peter Burger liet ook zien dat hiermee glashard een leugen gehandhaafd kan worden. Op sociale media doen soms beelden de ronde uit films of een islamitisch feest, die moeten illustreren dat vluchtelingen/moslims gewelddadig zijn. Via Google is vaak na te gaan waar een foto voor het eerst gebruikt is. Wie aanvankelijk geloof hechtten aan de foto reageren soms met: 'Deze foto klopt dan misschien niet, maar het is wel waar dat vluchtelingen criminelers zijn.'

Peter Burger ging met de aanwezigen in gesprek. Hoe gevaarlijk

vinden we nepnieuws en moet de overheid er maatregelen tegen nemen? Zowel in Nederland als in Europa wordt daar serieus over nagedacht. Het gesprek kwam op de verantwoordelijkheid van de journalistiek: goed gebruik van bronnen en niet simpelweg de pr-verhalen van bijvoorbeeld universiteiten overnemen die de zoveelste doorbraak in een onderzoek melden. Voor een gezonde democratie lijkt het niet bevorderlijk dat overheden bepalen wat 'waar' is.

Burger zei ook dat onderzoek heeft uitgewezen dat nepnieuws maar een kleine groep beïnvloedt. Om toch enige koers te kunnen houden in de zee van verhalen, wees hij op de website www.gestolengrootmoeder.nl. Daarop geeft hij tips over de verhalen die de ronde doen en hun geloofwaardigheid. Leuk, zo'n avond in de kerk, waar het gesprek weer eens ouderwets over 'waar' of 'onwaar' gaat.

ROB VAN ESSEN**IN - D R U K**

'PETRUS' VIEL BIJ MIJ OP DE MAT. MAAR ik zag direct dat het Henk de Velde was, die mij op de omslag aankijkt. Henk lijkt wel een beetje op Petrus, want hij steekt zijn mening niet onder stoelen of banken. 'Er is geen weg... we geloven allemaal hetzelfde.' Met de Amsterdamse dominee Paul en Rob Visser is hij in gesprek in de stuurhut. Maar op de foto zie ik twee zwartgerokte dominees die het vrijzinnige water bij het orthodoxe wallepje proberen te houden. Ze komen er echter niet uit, lees ik.

Petrus heet het blad, 'want het gaat over de kerk', zegt hoofdredacteur Marusja. 'Sterk als een rots en tegelijk zwak en feilbaar. Soms moedig, soms overmoedig, soms te voorzichtig.' 'Geloof, hoop en liefde in de protestantse kerk', is de ondertitel. Kerken sluiten, predikantsplaatsen worden gehalveerd of opgeheven, maar Utrecht stuurt een christelijke *Happinez* naar leden die al een kerkblad hebben. Wellicht lezen ze daarnaast *de Waarheidsvriend*, *Volzin* of

VRIJHEID EN BLIJHEID ALS VERZOEKING

Woord en Dienst. Bladen waar je een mening verwacht of een kritische journalistieke benadering van zaken die binnen en buiten de kerk spelen.

In 1984 (!) publiceerde de Hervormde Synode het rapport 'Verwarring en herkenning' over gemeente en homoseksualiteit. Keurig, twee aan twee, mochten voor- en tegenstanders hun argumenten op een rij zetten. Gekozen werd er niet: het gesprek moest in de gemeente gevoerd worden. Inmiddels is er in het nieuwe 'Dienstboek van de Protestantse Kerk' (2004) ruimte voor het (in)zegenen van niet-huwelijkse relaties. Plaatselijk wil dat nog niet erg vlotten, wat mede komt door de weinig moedige houding van de synode. November vorig jaar werd de exercitie van 1984 nog eens over gedaan: praten, respectvol luisteren en... de homoseksuele naaste blijft een randbewoner.

Maar *Petrus*, het blad van een kerk die een rots

wil zijn en moedig, laat – zonder enig tegenweer – mevrouw Hofman uit Lelystad vertellen dat ze de kerk verlaten heeft omdat homorelaties ingezegend mogen worden. Heel blij was ze dat ze in Lelystad in spijkerbroek naar de kerk mocht en er niet over van alles geoordeeld werd. Maar voor homo's gelden kennelijk andere normen. Voor hen geen vrijheid blijheid. De wat kneuterige *Elizabethbode* en het orthodoxe *De Nieuwe Koers* lijken meer op de zeezeiler Henk de Velde dan *Petrus*, het protestantse huis-

COLOFON

KERK IN DEN HAAG MAANDBLAD

WWW.KERKINDENHAAG.NL WEBSITE

Maart 2018, jaargang 20, nr. 204

Uitgave van de Protestantse Gemeente te 's-Gravenhage, de Evangelisch-Lutherse Gemeente Den Haag, de Gereformeerde Kerk van 's-Gravenhage Oost en de rooms-katholieke parochie Maria Sterre der Zee.

Contact:redactie@kerkindenhaag.nlhoofdredactie@kerkindenhaag.nl

Tel. 06 489 410 47

Parkstraat 32, 2514 JK Den Haag

Hoofdredacteur: Margot C. Berends

Eindredacteur: Robert Reijns

Redactie: Margot C. Berends (tekstredacteur), Rob van Essen, Hans Hemmes, Rienk Lanooy, Irna van der Wekke, Marijke Witteman.

Redactionele medewerkers: Henk Baars (Stek), Hans Hemmes (kerkdiensten), Paul Schott, Margriet Quarles van Ufford (PGG).

Overige medewerkers: Rogier Chang (fotografie), Eric van den Berg (website), Matthijs Termeer (fotografie), Pieter van Schouwenburg (vormgeving).

Druk: Opmeer Drukkerij bv.

**ADVERTENTIES:**KERKINDENHAAG.NL/ADVERTERENE-MAIL: ADVERTEREN@KERKINDENHAAG.NL

TEL.: 06 123 130 53 (ROBERT REIJNS)

Los postabonnement:

€ 19,50 per kalenderjaar (10 nummers).

Opgave: info@kerkindenhaag.nl

Giften: IBAN NL35 INGB 0007 7749 10

ROB VAN ESSEN

Troubadour



TROUBADOUR MARTIJN BREEMAN ZINGT MAANDELIJKS EEN LIED, TE BELUISTEREN OP KERKINDENHAAG.NL.

Het Lied van de Schone Aarde

Ik kies partij voor wie niet kunnen spreken, omdat wij niet elkaars taal verstaan. Die aan geweld en misbruik haast bezweken en als producten door het leven gaan. Ik wens dat zij een beter leven krijgen. Niet meer geknecht, geketend en gekooïd en dat hun ondergang niet meer zal dreigen, omdat hun leefgebieden zijn gerooid. Dus ik vecht voor hun recht en ik streef zolang ik leef, omdat ik zoveel om de dieren geef.

Ik geef een stem aan wie niet kunnen spreken, omdat zij nu vandaag nog niet bestaan. Zij komen pas als jaren zijn verstreken. Maar wat voor wereld treffen zij dan aan? Ik wens dat zij nog adem kunnen halen, dat er nog bloemen bloeien in hun tijd, dat zij de tol niet hoeven te betalen voor onze roofzucht en nalatigheid. Dus ik vecht voor hun recht en ik streef zolang ik leef, omdat ik zoveel om de mensen geef.

Ik zet mij in voor aarde, wind en water, voor al wat groeit en bloeit in de natuur. Dat de planeet nog vrucht zal dragen later en niet zal uitgeput zijn op den duur. Ik wens dat wij in vrede kunnen leven, in harmonie met alles om ons heen. Dat er wat rest om kind'ren door te geven, want van de aarde is er enkel één. Dus ik vecht voor haar recht en ik streef zolang ik leef, omdat ik zoveel om de aarde geef.

Sta op en spreek voor wie niet kunnen spreken. Sta op en vecht voor wie niet vechten kan. En zeg de woorden zonder ze te breken, maar spreek ze uit en maak er daden van: Ja, ik vecht voor hun recht en ik streef zolang ik leef, omdat ik zoveel om de dieren, zoveel om de mensen, zoveel om de aarde geef.

Nieuw joods monument op Rabbijn Maarsenplein

NIEUWS Op het Rabbijn Maarsenplein is een nieuw monument onthuld ter nagedachtenis aan de Haagse joden die in de Tweede Wereldoorlog gedeporteerd werden.

VANAF BEGIN ZEVENTIENDE EEUW TOT DE Tweede Wereldoorlog was het Rabbijn Maarsenplein het hart van de joodse buurt. Op het plein herinneren al jaren twee monumenten aan de weggevoerde joodse kinderen: het Kindermonument (de lege stoeltjes) en een

replica van de bronzen plaquette uit het Museon met de tekst: 'Rachel weent om haar kinderen'. De Stichting Joods Monument, een initiatief van vijf Hagenaars, vond die monumenten niet passend genoeg om alle joden te herdenken. Kunstenaar Anat Ratzabi uit Den Haag kreeg de op-



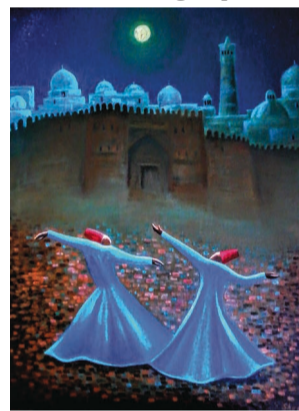
dracht om een groter monument te ontwerpen. Het is een ensemble van meerdere onderdelen geworden. In de kerkmuur van de Nieuwe Kerk is een deur op een kier gebouwd met daartegen het Amalekmonument, een monument met een Davidsster, dat jarenlang tegen de muur van C&A zat. Het licht dat vanuit de kier schijnt, moet hoop symboliseren. Daarnaast staan twee van onderaf verlichte koffers, verwijzend naar de deportatie. Ervoor zes lage pilaren – zitplaatsen – voor de zes miljoen vermoorde joden, met aan weerszijden het symbool voor een Israëliëse stam. 'De authenticiteit hiervan ondersteunt een terugwinnen van de verloren identiteit', aldus de kunstenaar. Tot slot een bronzen plaquette met een korte toelichting.

Zo'n vijftig Haagse joden en kunstenaars tekenden vorig jaar bij de gemeente bezwaar aan tegen dit ontwerp. Waarom zoveel monumenten op één plein? Waarom nog meer? En waarom moet dit monument zo expliciet joods zijn? Voor het monument heeft een groot aantal donateurs (waaronder de Duitse staat en Nederlandse Spoorwegen) bijgedragen aan de kosten van € 297.000.

ROBERT REIJNS

Leesgroep over islam en soefisme

Ds. Karl van Klaveren nodigt belangstellenden uit voor een leesgroep over het soefisme. Dat is een mystieke interpretatie van de islam waarover in het westen graag wordt gelezen. Bekende dragers van het oorspronkelijk Perzische gedachtegoed zijn dichter Rumi en musicus Hazrat Inayat Khan. Johannes Witteveen, vroeger minister van financiën en voorzitter van het IMF, is voorman van de Nederlandse Soefi Beweging.



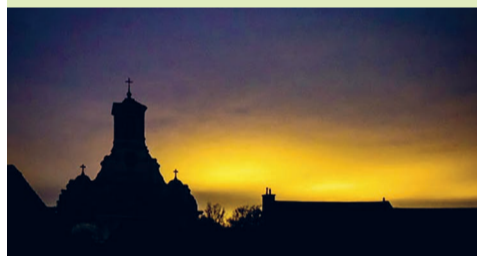
is voorman van de Nederlandse Soefi Beweging.

VANAF VRIJDAG 23 MAART, 10:30-12 UUR. OPGAVE EN INFO: KARL VAN KLAVEREN, 06 11 04 19 92 / KVANKLAVEREN@HOTMAIL.COM.

'Haagse beelden' in Aandachtscentrum

De fototentoonstelling 'Haagse beelden' in het Aandachtscentrum laat de stad zien door de ogen van Hijme Stoffels, vroeger hoogleraar godsdienstsociologie (Vrije Universiteit, Amsterdam). Volgens hem zijn spiritualiteit en religie in de binnenstad overal aanwezig. Zijn foto's vertonen een soms weerbarstige schoonheid.

EXPOSITIE VANAF 13 MAART. SCHOOLSTRAAT 18. MAANDAG, 13:30-16:45 EN DINSDAG T/M VRIJDAG, 10-16:45 UUR.



Stabat Mater van Pergolesi



Marta Lončar, medesolisten en hun muzikale begeleiders houden een concert met bekende én onbekende werken voor de passietijd. Daarbij staat het mooie en ontroerende Stabat Mater van Pergolesi centraal. De liederen worden af en toe verbonden door korte teksten.

DONDERDAG 22 MAART, 19:30-21:15 UUR, € 10. CHRISTUS TRIUMFATORKERK.

'Een wereld die er niet meer is'



Tot 2015 was nauwelijks bekend wat er tijdens de oorlog gebeurd is in de psychiatrische stichtingen van Den Haag. Veel patiënten van 'Rosenburg' en 'Bloemendaal', voorlopers van de huidige Parnassia-groep, werden geëvacueerd naar instellingen elders. Joodse patiënten en onderduikers werden weggevoerd en vermoord. Corry van Straten schreef erover in het boek *Een wereld die er niet meer is* (2015). Ze houdt een lezing.

MAANDAG 5 MAART, 14:30 UUR. CHRISTUS TRIUMFATORKERK. ORG. DE ZINNEN.

Kunst van het sterven

Goed doodgaan is een kunst. Het nadenken hierover past in een christelijke en wetenschappelijke traditie van vele eeuwen. Axel Wicke, theoloog en predikant, geeft een serie lezingen waarbij het omgaan met de dood vanuit verschillende invalshoeken benaderd wordt: de geschiedenis, theologie, kunst, psychologie en uitvaartverzorging.

DONDERDAG 1, 8, 15, 22 MAART; 20-22 UUR. MARANATHAKERK. INFO: 070 331 64 32.



advertentie

Stem 21 maart ChristenUnie/SGP

- Voor de toekomst van onze (klein)kinderen
- Voor waardig ouder worden
- Voor omzien naar elkaar
- Voor een stad van vrede en recht
- Voor behoud van de schepping

Pieter Grinwis
Lijst 12



ChristenUnie SGP

Boei 90 groeit in Wateringse Veld

IN 2007 STOND ER GEEN KERK IN WATERINGSE Veld, een Vinex-wijk met toen al twintigduizend inwoners. Twee kerken uit Wateringen zonden Arjen ten Brinke uit om te verkennen of er een gemeenschap opgebouwd kon worden. Tegenwoordig bestaat BOEI 90 uit ruim tweehonderd kerkbezoekers (van wie er honderd lid zijn). Het zijn gelovigen van alle leeftijden die niet alleen 's zondags, maar ook doordeweeks met elkaar optrekken. Vanaf 1 januari staat de kerk financieel op eigen benen. Ouderling Otto Mak: 'Een geldinzameling onder gemeentelieden bracht 50.000 euro aan toezeggingen op. De gemeente draait op een begroting van 63.000 euro. Het besef groeit dat het belangrijk is om samen financieel verantwoordelijk te zijn. Maar steun van particulieren en fondsen blijft nodig. De basis is er.' De kerk zoekt een nieuwe parttime voorganger, want Ten Brinke verhuisde vorig jaar. BOEI 90 gaat nu bij de landelijke protestantse kerk na of ze ook organisatorisch zelfstandig mag worden, met een eigen kerkeraad.

